

Talous- ja toimintasuunnitelmaan teksti, KOMMENTTILUONNOKSENA HYTE-neuvottelukunnalle 25.9.2023

HYTE ja osallisuus –palvelualue

Hyvinvointialue ja kunnat ovat päävastuussa pohjoissavolaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä yhteistyössä muiden julkisten toimijoiden, yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa. Lain mukaan hyvinvointialueen on nimettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (HYTE) vastuutaho sekä tuettava alueen kuntia asiantuntemuksellaan niiden omassa HYTE-työssä ja edistettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien järjestöjen toimintaedellytyksiä ja vaikutusmahdollisuuksia. (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021, 6§, 7§.) Asukkaiden ja palvelun käyttäjien oikeutta osallistua monipuolisesti hyvinvointialueen toimintaan ja vaikuttaa päätöksentekoon ohjataan vahvasti laissa hyvinvointialueesta (29§, 611/2021).

HYTE ja osallisuus -palvelualue **vastaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (HYTE) sekä osallisuuden koordinoinnista** Pohjois-Savon hyvinvointialueella. Palvelualue toimii HYTE-neuvottelukunnan valmistelijana ja toimeenpanijana sekä tukee myös järjestöneuvoston ja muiden vaikuttamistoimielinten toimintaa oman tehtävänsä puitteissa.

HYTE- työ on erityisen tarpeellista siksi, että Pohjois-Savo on sairastavuudeltaan maan synkintä aluetta ja siksi HYTE-työllä on erityinen rooli. Tämä käy selvimmän ilmi Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) kansallisesta terveysindeksistä, jonka mukaan Pohjois-Savossa asuvat sairaimmat suomalaiset 120,6, kun maan keskiarvo indekseissä on 100. Pohjois-Savossa on selvästi muita alueita ja koko maan tasoa huonompi tilanne mielenterveyden (134), tuki- ja liikuntaelinsairauksien (135) ja työkyvyttömyyseläkkeellä olevien (138) indekseissä. Muita alueita heikompi terveys vaikuttaa heikentävästi pohjoissavolaisten elämänlaatuun aiheuttaen huomattavia lisäkustannuksia. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpiteisiin ja tuloksiin on sidottu noin 1 % hyvinvointialueen saamasta valtionrahoituksesta (Laki hyvinvointialueen rahoituksesta 617/2021, 3§, 15§). HYTE-työ perustuu aluevaltuuston hyväksymään **alueelliseen hyvinvointikertomukseen ja -suunnitelmaan** sekä aluehallituksen hyväksymään **maakunnalliseen HYTE-rakenteeseen**.

Osallisuuden edistäminen ja yksinäisyyden vähentäminen on yksi alueellisen hyvinvointikertomuksen ja –suunnitelman tavoitteista sen lisäksi, että siihen on lakisääteinen velvoite. Vaikuttava osallisuustyö perustuu osallisuusohjelman mukaiseen kehittämistyöhön sekä suunnitelmallisuuteen koko hyvinvointialueella ja sen palvelutoiminnassa.

HYTE- ja osallisuus palvelualueen henkilöstö koostuu **yhdestä palvelualuepäälliköstä** sekä **kolmesta (3) hyvinvointikoordinaattorista** ((1) ehkäisevä mielenterveys ja päihdetyö sekä yksinäisyyden ehkäisy (1) tapaturmat ja väkivalta ja (1) terveellisten elintapojen edistäminen) ja **yhdestä (1) järjestösihteeristä** (yleishyödyllisten yhdistysten avustukset). Hanketyön päättyessä 2023 vuoden loppuun osallisuustyö tarvitsee oman koordinaattorin, jonka työnkuvaan kuuluu systemaattinen hyvinvointialueen asukkaiden, asiakkaiden ja sidosryhmien osallisuuden edistämisen koordinoiminen, asukas- ja asiakaspaneelitoiminnan ja vaikuttamistoimielinten tuki sekä osallisuusohjelman kehittämistoimenpiteiden edistäminen ja yhdyspintayhteistyön tuen kuntien ja yhteisöjen kanssa.

HYTE ja osallisuus -palvelualueen tarkempia tehtäviä ovat:

- hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen (HYTE) liittyvän hyvinvointitiedon kerääminen, tiedon koonti ja analysointi;
- alueellisen hyvinvointikertomuksen ja –suunnitelman sekä sen vuosiraportin käytännön valmistelu yhteistyössä sidosryhmien kanssa;
- alueellisen hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman vieminen osaksi taloussuunnitelmaa, tilinpäätöstä ja strategiaa;
- hyvinvointikertomukseen ja –suunnitelmaan liittyvien eri ohjelmatoimien (esim. osallisuusohjelma, alueellinen opiskelu- ja nuorisohuollon suunnitelma, lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma jne.) koonti yhteen;
- hyvinvointisuunnitelman painopisteiden koordinointi;
- HYTE-neuvottelukunnalle menevien asioiden valmistelu ja HYTE-neuvottelukunnan sihteeristönä toimiminen;
- laaja-alainen HYTE-työn tuki alueen kunnille ja hyvinvointialueen palvelutuotantoon;
- vaikuttavien HYTE-menetelmien jalkauttaminen, ylläpito ja arviointi;
- HYTE-asioihin liittyvän päätösten vaikutusten ennakoarvioinnin (EVA) tuki hyvinvointialueella ja kunnissa;
- HYTE-viestintä hyvinvoinnin ja terveyden tilasta, keinoista ja rakenteesta sekä asukkaalle kohdistuvan terveystiedon tuki
- asiakaskokemuksen ja osallisuuden edistäminen ja kehittäminen palvelutoiminnassa ja asiakaspaneelitoiminnan kehittäminen; (tämä vaatii osallisuuskoordinaattorin resurssin)
- hyvinvointialueen lakisäätöjen sekä vapaaehtoisten vaikuttamistoimielinten tuki ja asukas- ja sidosryhmäosallisuuden edistäminen ja kehittäminen; (tämä vaatii osallisuuskoordinaattorin resurssin)
- avustusperusteisen ja toiminnallisten kumppanuussopimusten valmistelu;
- hyvinvointialueen osallisuusohjelman tuottaminen ja päivittäminen kerran valtuustokaudessa (tämä vaatii osallisuuskoordinaattorin resurssin)